

Сторінки історії (до 70-річчя Буковинського державного медичного університету)

УДК 616.053.02

О.К. Колоскова, Л.О. Безруков, Т.М. Білоус

ІСТОРІЯ ПЕДІАТРИЧНОЇ НАУКИ НА ТЕРЕНАХ БУКОВИНИ

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Резюме. На основі архівних документів та історичних публікацій досліджена й викладена історія становлення та розвитку педіатричної науки на теренах Буковини, і зокрема, кафедри педіатрії та дитячих інфекцій-

них хвороб Буковинського державного медичного університету.

Ключові слова: кафедра, педіатрія, Буковинський державний медичний університет.

Вступ. Кафедра дитячих хвороб заснована в 1946 р. на базі обласної дитячої лікарні, збудованої в 1910 р. меценатами Кислінгер. У післявоєнні роки лікарня була примітивно обладнана, розрахована на 75 ліжок. Із архівних даних відомо, що в ці роки летальність у лікарні становила 12%, з яких 52 % хворих помирали від захворювань шлунково-кишкового тракту, 40 % – від запалення легень. У ці тяжкі післявоєнні роки охорона здоров'я матері та дитини на Буковині була на низькому рівні, дитяча смертність в окремих районах області сягала 25 %.

Мета дослідження. Вивчення історії та розвитку науки педіатрії на теренах Буковини, і, зокрема історії кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб Буковинського державного медичного університету.

Результати дослідження та їх обговорення. Першочерговими завданнями новоствореної кафедри дитячих хвороб Чернівецького медичного інституту, яку очолював відомий учений-клініцист, професор *Олександр Миколайович Федорович* (з 1946 по 1955 рр.), були боротьба з інфекційними захворюваннями та зниження дитячої смертності. Випускник Варшавського університету, колишній завідувач кафедри педіатрії Астраханського університету, проф. О.М. Федорович у короткі терміни успішно організував роботу кафедри

педіатрії та займався створенням педіатричної служби області. Професором було запропоновано діагностичний копрологічний тест аглютинації ентеропатогенних мікроорганізмів, створена концепція перебігу лямбліозу на тлі кишкових інфекцій. Під його керівництвом захищено чотири кандидатські дисертації, присвячених вивченню кишкових інфекційних захворювань, дитячому туберкульозу та дослідженню питань природного вигодовування, що в цілому сприяло значному зниженню поширеності та смертності від, насамперед, кишкових інфекцій серед дітей області. Добре організована діяльність кафедри дозволила в короткі терміни знизити поширеність інфекційних захворювань та дитячу смертність.

У 60-ті роки ХХ ст. діяльність кафедри під керівництвом знаного науковця та практика, професора *Прокопа Микитовича Гудзенка* (з 1955 по 1966 рр.) присвячувалася всебічному вивченню проблеми дитячого туберкульозу, особливостям перебігу ревматизму. За його активної громадської позиції збудована дитяча поліклініка, створені дитячі молочні кухні в районних лікарнях області, розроблені та впроваджені в практику молочнокислі суміші (зокрема, пропіоново-ацидофільне молоко). Одночасно продовжувалася робота над проблемою гострих кишкових ін-



Професор О.М. Федорович під час клінічного розбору складного діагностичного випадку



Д. мед. н., професор П.М. Гудзенко

фекцій та гельмінтозів у дітей. Досягнення у лікувальній та науковій роботі колективу кафедри у співпраці з практичною охороною здоров'я дозволили на порядок знизити рівень малюкової смертності в області за цей період. За ініціативи та під керівництвом П.М. Гудзенка створено підручник «Дитячі хвороби», який довгий час був базовим підручником для вивчення дитячих хвороб на Україні. Також під керівництвом професора П.М. Гудзенка виконано одну докторську та 10 кандидатських дисертацій, присвячених питанням ревматизму, захворюванням органів дихання, піелонефриту тощо.

З 1966 по 1973 рр. кафедру очолювала доцент Ніна Іванівна Наконечна. Колектив кафедри продовжував роботу над питаннями удосконалення кардіоревматологічної та фізіопедіатричної допомоги дитячому населенню Буковини. На достатньо високому рівні проводилися подальші дослідження, присвячені оптимізації харчування дітей різних вікових груп, на основі чого розроблені рекомендації активно та успішно впроваджувалися в практичній охороні здоров'я.

У 1973 р. завідувачем кафедри дитячих хвороб призначено талановитого учня педіатричної школи Буковини, доцента **Аркадія Андрійовича Кравця** (з 1973 по 1979 рр.). Поряд із продовженням попередніх напрямів клінічної роботи, кафедрою запропоновано використання декаметоксину та етонію (розчин та мазь) у лікуванні гнійничкових уражень шкіри, інфекцій дихальних шляхів, захворювань ЛОР-органів.



Доцент А.А. Кравець на консиліумі (третій зліва)

У цей період розпочалася активна діяльність кафедри з надання консультативно-лікувальної допомоги дітям країн Африки. Так, невтомна та



Доцент О.Г. Васильєва у закордонному відрядженні

безкорислива праця доцента А.А. Кравця в Сомалі заслужила симпатію та вдячність місцевого населення. Доцент **О.Г. Васильєва** завдяки своїм глибоким знанням і практичному досвіду врятувала не одне дитяче життя, за що їй вдячні не тільки буковинці, але й маленькі жителі Кенії.

З 1979 по 1980 рр. кафедру педіатрії Чернівецького медичного інституту очолював видатний науковець, професор **Терентій Кирилович Набухотний**, який продовжив наукові та клінічні традиції кафедри. Під його керівництвом розроблено адаптовані молочнокислі продукти, збагачені захисними факторами та вітамінами (пропіоново-ацидофільний «Малиш», «Малютка», «Детолакт», «Віталакт») і впроваджено використання адаптованих молочнокислих продуктів при різних захворюваннях дитячого віку: дисбіозі, дискінезії жовчовивідних шляхів, анемії, гіпотрофії. За даною тематикою захищено п'ять кандидатських дисертацій. Також вивчалися вікові особливості дитячого організму в нормі та патології. Професор Т.К. Набухотний уміло поєднував наукову та лікувально-консультативну роботу в клініці. За високі показники в роботі та надання висококваліфікованої медичної допомоги дитячому населенню області був нагороджений знаком «Відмінник охорони здоров'я».



Д. мед. н., проф. Т.К. Набухотний

На початку 80-х років із відкриттям педіатричного факультету, під керівництвом доцента **Сергія Андрійовича Черевка** (з 1980 по 1982 рр.) організовано кафедру дитячих хвороб №2. Співробітниками кафедри успішно апробовано застосування пропіоново-ацидофільного молока при інфекційних захворюваннях шлунково-кишкового тракту в дітей. Одночасно проводилася значна консультативна робота в районах області. Лікувальна допомога поширювалася і на країни Південно-Східної Азії та Північної Африки, зокрема, доцент С.А. Черевко працював у В'єтнамі та Тунісі.

Нові перспективні напрями з'явилися у клінічній та науковій діяльності кафедри з початком



Д. мед. н., проф. Л.О. Безруков

роботи на посаді завідувача, професора **Леоніда Олексійовича Безрукова** (з 1983 по 2009 рр.). Здобутки науково-технічного прогресу із залученням умілих організаторських здібностей нового керівника активно впроваджувалися як у наукове життя, так і в практику охорони здоров'я області. З докорінно нових підходів розпочато формування дитячої алергологічної служби, удосконалювалися аспекти інтенсивної терапії невідкладних станів у дітей, поступово дитяча анестезіологія виокремилася в окрему спеціальність. Всебічно досліджувалася невідома раніше хвороба із синдромом гострої дифузної алопеції в дітей м. Чернівці.

Під керівництвом професора Л.О. Безрукова співробітниками кафедри вивчалися питання етіопатогенезу, клініки, діагностики, лікування та прогнозу захворювань органів дихання (бронхообструктивний синдром, бронхіальна астма, гострі пневмонії), питання невідкладної допомоги та інтенсивної терапії в педіатрії, значну увагу було приділено дослідженню екологічно-залежних захворювань у дітей. Зокрема, із нових позицій обгрунтовано патогенез бронхообструктивного синдрому на тлі респіраторних інфекцій та бронхіальної астми, вивчено особливості перебігу астми в дітей раннього та шкільного віку. Під керівництвом професора Л.О. Безрукова виконані й успішно захищені 24 кандидатські та три докторські дисертаційні роботи, виконується ще одна кандидатська дисертація.

З 2009 р. кафедру педіатрії та дитячих інфекційних хвороб очолює професор **Олена Костянтинівна Колоскова** – талановита учениця професора Л.О. Безрукова, яка майстерно поєднує започатковані традиції та досвід із впровадженням новітніх інноваційних напрацювань у лікувально-діагностичний процес. Під її керівництвом захищені дві та виконуються дві кандидатські дисертації, присвячені особливостям перебігу бронхіальної астми у дітей різних вікових груп.

На кафедрі викладалися і викладаються такі дисципліни, як госпітальна педіатрія, дитячі інфекційні хвороби (наразі педіатрія, дитячі інфекції), навчаються лікарі-інтерни з педіатрії та неонатології, аспіранти, клінічні ординатори, а з



Д. мед. н., проф. О.К. Колоскова

2001 р. – лікарі-слухачі на передатестаційних циклах та циклах тематичного удосконалення. Слід зауважити, що за весь період роботи кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб підготовлено більше півтисячі лікарів-педіатрів, які пройшли через науковий гурток кафедри, інтернатуру, ознайомилися з практичною роботою. Традицією кафедри є навчання іноземних студентів, зокрема, наразі навчаються студенти медичного факультету № 3 на 5-му та 6-му курсах і два клінічні ординатори, окремі з яких щорічно беруть участь у науково-практичних конференціях та захищають свої студентські роботи на всеукраїнському рівні. Студенти кафедри завжди активно брали участь у всеукраїнських та міжнародних олімпіадах з педіатрії, а в 2004-2005 рр. кафедра проводила всеукраїнську олімпіаду з дитячих інфекційних хвороб на базі БДМУ.

На сьогодні клінічною базою кафедри є спеціалізована обласна дитяча клінічна лікарня м. Чернівці, у складі якої функціонує дев'ять відділень на 265 ліжок, у т.ч. два відділення інтенсивної терапії (для новонароджених та дітей старше одного місяця життя). Колектив кафедри на базі підрозділів охорони здоров'я наполегливо впроваджує сучасні наукові досягнення у практичну роботу. Співробітники кафедри здійснюють лікувальну роботу, а найбільш досвідчені – консультативну в ОДКЛ та позабазових установах. Кожен співробітник кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб має дві лікарські спеціальності, що дозволяє надавати висококваліфіковану допомогу дітям у відділеннях клінічної бази та під час регулярних виїздів у райони області у складі консультативних бригад. Усі співробітники закріплені за відповідними відділеннями лікарень ОДКЛ для проведення консультативної та лікувальної роботи. Згідно з планом співробітники кафедри беруть участь у клінічних та патолого-анатомічних конференціях, засіданнях Чернівецького осередку Асоціації педіатрів України, роботі атестаційної комісії та рецензуванні само-

звітів лікарів-педіатрів, рецензуванні історій хвороб померлих від керованих причин дітей. Згідно із затвердженим планом проводиться лікувально-методична та діагностична робота в закріплених районах області. Спільно з практичною охороною здоров'я проводиться активна робота з підвищення рівня кваліфікації лікарів-педіатрів, неонатологів та лікарів сімейної медицини.

Основним науковим напрямком кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб були і залишаються проблеми пошуку нових діагностичних критеріїв для вирішення питань діагностики і тактики ведення найпоширеніших захворювань дитячого віку, зокрема, алергічних станів у дітей різного віку. Так, у дисертаційних дослідженнях співробітники кафедри намагалися вирішити окремі суперечливі питання діагностики та лікування бронхіальної астми: питання прогнозування бронхіальної астми викладені в дисертаційній роботі Безрукової Тетяни Леонідівни, особливості астми в дітей раннього віку – роботах Гончарука Романа Ілліча та Белашової (Кравченко) Ольги Володимирівни, фенотипові особливості захворювання – у друкованих роботах Іванової Лорини Алімівни, кандидатських дисертаціях Ортеменка Євгенії Павлівни, Білоус (Воротняк) Тетяни Михайлівни, Тарнавської (Прунчак) Світлани Іванівни, Гараса Миколи Нестеровича, Соф'єна Бен Алі Ажмі, Юрчишеної Елеонори Володимирівни, особливості перебігу залежно від генотипу дитини – у дисертаціях Микалюк Людмили Вікторівни, Галушинської Алли Володимирівни. Психологічні особливості хворих дітей висвітлені

ні в дослідженнях Богуцької Наталії Казимирівни, Чепури Оксани Яківни, а пошук підходів до індивідуалізованого лікування зроблено в роботах Марусик Уляни Іванівни та Сажина Сергія Іпполітовича.

На теперішній час на кафедрі виконуються дві науково-дослідні роботи: комплексна ініціативна НДР на тему «Фенотипова неоднорідність бронхіальної астми в дітей (діагностичні підходи, індивідуалізоване лікування, прогноз)» та НДР, що фінансується за рахунок коштів державного бюджету, на тему «Генетична детермінованість профілактичних підходів при бронхіальній астмі у дітей», у рамках яких виконуються три кандидатські дисертації.

На кафедрі постійно проводяться лабораторно-інструментальні дослідження, спектр яких лише розширюється, причому окремі з яких є унікальними для України. Так, застосовуються імунологічні методи досліджень з визначенням вмісту різних видів імуноцитів, інтерлейкінів, імуноглобулінів, НСТ-тест; провокаційні бронхомоторні проби до прямих і непрямих стимулів; цитологічне дослідження мокротиння; дослідження видихуваного конденсату повітря; швидкість ацетилювання; оцінка контролю бронхіальної астми, atopічного дерматиту.

Результати досліджень з алергології доповідаються як на конгресах і конференціях різного рівня й у різних країнах, так і на науково-практичних конференціях, що проводяться кафедрою: у 2004 р. – «Особливості бронхіальної астми в дітей раннього віку», у 2011 р. –



Рис. Співробітники кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб Буковинського державного медичного університету

Перший ряд (зліва направо): доц. Богуцька Н.К., доц. Хільчевська В.С., проф. Колоскова О.К., проф. Безруков Л.О., доц. Тарнавська С.І., доц. Білоус Т.М.

Другий ряд (зліва направо): асистенти, к.мед.н. Сажин С.І., Власова О.В., Гарас М.Н., Белашова О.В., Марусик У.І., Ортеменка Є.П., Шахова О.О.

«Невирішені питання бронхіальної астми в дітей», у 2013 р. – «Проблеми впровадження принципів доказової медицини в клінічну педіатрію».

За весь період існування кафедри співробітниками опубліковано майже дві тисячі наукових робіт, у тому числі: чотири монографії, підготовлено і видано вісім навчально-методичних посібників, розроблено та отримано 30 деклараційних патентів на винаходи, п'ять нововведень. За час існування кафедри захищено сім докторських та 45 кандидатських дисертацій. Слід відмітити, що для кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб характерне збереження рис академізму, що завжди проявляється в методології викладення будь-якого матеріалу та активному використанні підходів доказової медицини.

Висновки

1. Вивчення архівних документів становлення та розвитку педіатричної служби на Буковині свідчить про активну наукову роботу кафедри дитячих хвороб (наразі педіатрії та дитячих інфекційних хвороб) Буковинського державного медичного університету.

2. Завдяки постійному удосконаленню лікарської майстерності та науковим здобуткам працівників кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб інтенсивно розвивається напрям дитячої алергології, що дозволяє стверджувати про створення й діяльність дитячої алергологічної школи на Буковині.

Література

1. Білоус В.І. Історичний нарис про заснування та діяльність Буковинської державної медичної академії / В.П. Пішак, В.І. Білоус // Бук. мед. вісник. – 2004. – № 3. – С. 214-222.
2. Білоус В.І. Маловідомі сторінки історії Буковинського державного медичного університету / В.П. Пішак, В.І. Білоус, В.В. Білоус // Бук. мед. вісник. – 2007. – Т. 11, № 1. – С. 159-161.
3. Буковинська державна медична академія: становлення, здобутки, перспективи розвитку / за ред. В.П. Пішака. – Чернівці: БДМА, 2004. – 228 с.
4. Основи історії медицини, фармації та медсестринства / Білоус В.І., Білоус В.В., Кардаш В.Е. – Чернівці: Місто, 2011. – 320 с.
5. Професори Буковинського державного медичного університету (1944-2009) / В.П. Пішак, Ю.Т. Ахтемійчук, О.І. Іващук. – Чернівці, 2009. – 174 с.

ИСТОРИЯ ПЕДИАТРИЧЕСКОЙ НАУКИ НА ТЕРРИТОРИИ БУКОВИНЫ

Е.К. Колоскова, Л.А. Безруков, Т.М. Белоус

Резюме. На основании архивных документов и исторических публикаций исследована и изложена история становления и развития педиатрической науки на территории Буковины, и, в частности, кафедры педиатрии и детских инфекционных болезней Буковинского государственного медицинского университета.

Ключевые слова: история, педиатрия, кафедра, Буковинский государственный медицинский университет.

HISTORY OF PEDIATRIC SCIENCE IN THE TERRITORY OF BUKOVINA

O.K. Koloskova, L.O. Bezrukov, T.M. Bilous

Abstract. Based on archival documents and historical publications, the history of formation and development of pediatric science in the territory of Bukovina and, in particular, the history of the Department of Pediatrics and Pediatric Infectious Diseases of Bukovinian State Medical University has been investigated and presented.

Key words: history, Pediatrics, department, Bukovinian State Medical University.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – проф. В.І. Чебан

Buk. Med. Herald. – 2014. – Vol. 18, № 3 (71). – P. 241-245

Надійшла до редакції 10.02.2014 року